

Chrysis illigeri WESMAEL, 1839 – nowy dla Polski gatunek
złotolitki (Hymenoptera: Chrysididae)

Chrysis illigeri WESMAEL, 1839 – a ruby-tailed wasp species new to Poland
(Hymenoptera: Chrysididae)

Bogdan WIŚNIEWSKI¹, Katarzyna SZCZEPKO²

¹Ojcowski Park Narodowy, 32-047 Ojców; e-mail: bogdan@isez.pan.krakow.pl

²Zakład Dydaktyki Biologii i Badania Różnorodności Biologicznej UŁ, ul. Banacha 1/3,
90-237 Łódź; e-mail: kawa@biol.uni.lodz.pl

ABSTRACT: The paper gives records of *Chrysis illigeri* WESMAEL, 1839, the species of ruby-tailed wasp (Hymenoptera: Chrysididae) new from Poland. The species was not separated by many authors from *Ch. bicolor* LEPELETIER, 1806, until recently. The characteristics for distinguishing of the two species are given, followed by the verified data of distribution in Poland. Both species seem to be widely distributed and quite common in Poland.

KEY WORDS: Hymenoptera, Chrysididae, Poland, new record, distribution.

W faunie Polski odnotowano dotąd występowanie 75 gatunków błonków z rodziny złotolitek (Hymenoptera: Chrysididae) (CELARY 2004; NIEHUIS 2000). Lista ta z pewnością nie jest pełna; niniejszym dodajemy do niej kolejny gatunek – *Chrysis illigeri* WESMAEL, 1839, nie odróżniany dotąd od podobnego *Chrysis bicolor* LEPELETIER, 1806. Oba gatunki należą do grupy „*succincta*” (LINSENMAIER 1997).

Klucz NOSKIEWICZA i PUŁAWSKIEGO (1958) prowadzi na stronie 41 w zeszycie 13 do gatunku *Chrysis bicolor* LEP. Dalsze rozróżnienie gatunków *C. illigeri* WESM. i *C. bicolor* LEP. jest możliwe przy użyciu klucza LINSSENMAIERA (1997). Poniżej przedstawiamy cechy pozwalające rozdzielić oba gatunki:

1. Policzki dłuższe od czwartego członu czułek; ich długość dorównuje ich szerokości. Końcowy tergite odwłoka bez podłużnego żeberka pośrodku (u samic żeberko może być czasem słabo zaznaczone), jego dystalny brzeg pośrodku słabo wyciągnięty ku tyłowi *Chrysis illigeri* WESMAEL, 1839
- . Policzki krótsze od czwartego członu czułek; ich długość wyraźnie mniejsza od szerokości. Końcowy tergite odwłoka pośrodku z wyraźnym podłużnym żeberkiem, jego dystalny brzeg pośrodku silniej wyciągnięty ku tyłowi *Chrysis bicolor* LEPELETIER, 1806

Na mapie (Ryc.) przedstawione są stanowiska *Chrysis illigeri* WESMAEL, 1839 oraz *C. bicolor* LEPELETIER, 1806 w Polsce, określone na podstawie okazów zebranych przez autorów, bądź udostępnionych autorom do weryfikacji (łącznie 200 okazów). Oba gatunki wykazują podobne rozszedlenie w kraju, wydają się charakteryzować podobną częstością i liczebnością występowania. Materiały dowodowe znajdują się w kolekcjach: Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu i autorów opracowania. Wszystkim, którzy przekazali swoje okazy do oznaczeń, serdecznie dziękujemy.

Chrysis illigeri WESMAEL, 1839

- Pojezierze Mazurskie: Wigierski Park Narodowy: Rosochaty Róg (FE39), 1 VII 2003 – 1 ♀ w żwirowni na roślinności zielnej, leg. W. ŻYŁA.
- Nizina Mazowiecka: Kampinoski Park Narodowy: Bromierzyk (DC59), porzucone pole uprawne 2-letnie, 6–16 VI 2003 – 1 ♀ 2♂♂, porzucone pole uprawne 3-letnie, 10 VI 2004 – 2 ♀♀, 9 VII 2004 – 1♂, 27 VII 2004 – 2♂♂, 20 VIII 2004 – 2 ♀♀, porzucone pole uprawne 4-letnie, 2–16 VI 2004 – 1 ♀, 29 VI – 5 VII 2005 – 1 ♀, porzucone pole uprawne 6–7-letnie, 29 VI – 5 VII 2005 – 2 ♀♀, porzucone pole uprawne 7–8-letnie, 16–27 VII 2003 – 1 ♀, porzucone pole uprawne 8–9-letnie, 18–26 V 2004 – 1♂, 15–23 VI 2004 – 4 ♀♀ 8♂♂, 9 VII 2004 – 5 ♀♀, 27 VII 2004 – 2 ♀♀, 10 VIII 2004 – 1 ♀ 1♂, 20 VIII 2004 – 1 ♀, 13 IX 2004 – 1 ♀, porzucone pole uprawne 10-letnie, 6–16 VI 2003 – 1 ♀, porzucone pole uprawne 11-letnie, 15–23 VI 2004 – 1 ♀ 1♂, 9 VII 2004 – 2♂♂, leg. K. SZCZEPKO; Kampinoski PN: Pieklice (DC59), porzucone pole uprawne 1-letnie, 10 VI 2004 – 1 ♀, 9 VII 2004 – 1 ♀, 17 IX 2004 – 1 ♀, porzucone pole uprawne 2-letnie, 27 VII – 5 VIII 2005 – 1 ♀, porzucone pole uprawne 3-letnie, 14–27 VI 2006 – 1♂, 27 VI – 12 VII 2006 – 1 ♀ 3♂♂, 11–28 VIII 2006 – 1 ♀, leg. K. SZCZEPKO; Kampinoski PN: Famułki Brochowskie (DC59), porzucone pole uprawne 6–7-letnie, 14–27 VI 2006 – 2 ♀♀, 16–29 VI 2005 – 2 ♀♀, 2–16 VI 2005 – 1 ♀, po-

Ryc. Rozmieszczenie *Chrysis illigeri* WESM. – [◆] i *C. bicolor* LEP. – [○] w Polsce, na podstawie okazów oznaczonych bądź zweryfikowanych przez autorów

Fig. Distribution of *Chrysis illigeri* WESM. – [◆] and *C. bicolor* LEP. – [○] in Poland, based on the specimens determined or verified by the authors

rzucone pole uprawne 9-letnie, 5–14 VII 2005 – 2 ♀♀, 14–27 VII 2005 – 1 ♀, 29 VI – 5 VII 2005 – 1 ♀, porzucone pole uprawne 21-letnie, 27 VI – 12 VII 2006 – 3 ♀♀, 12–26 VII 2006 – 1 ♀, 5–14 VII 2005 – 2 ♀♀, 14–27 VII 2005 – 1 ♀, 26 VII – 11 VIII 2006 – 1 ♀, leg. K. SZCZEPKO.

– Podlasie: Mielnik ad Siemiatycze (FD30), 31 VII 2003 – 1 ♂, leg. J. SAWONIEWICZ; Biebrzański Park Narodowy, Gugny (FE01), 2 VIII 2007 – 1 ♀, leg. J. SAWONIEWICZ.

- Śląsk Górny: Paniowy (CA46), 10 VI 1996 – 1♂, leg. J. GRZYWOCZ; Pato-ka ad Ciasna (CB32), 13 VI 1996 – 1♀, leg. R. DOBOSZ; Chechło ad Klu-
cze (CA98), 29 VI 2007 – 1♀, na *Apiaceae*, leg. B. WIŚNIEWSKI.
- Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Ojcowski Park Narodowy: Grodzisko
(DA16), powierzchnia wylesiona pod Długą Skałą, 5–15 VII 2002 – 1♂,
17–29 VI 2003 – 1♂, leg. B. WIŚNIEWSKI; Ojcowski PN: Pieskowa Skała
(DA16), 11 VI 1996 – 3♂♂, leg. B. WIŚNIEWSKI; Ojcowski PN: Prądnik
Korzkiewski (DA15), 16 VII 2004 – 1♀, łąka kośna, na *Brassicaceae*, leg.
B. WIŚNIEWSKI.
- Wyżyna Małopolska: Góry Pińczowskie (DA69), 9 VII 2007 – 2♂♂,
leg. B. WIŚNIEWSKI; Majków - Górki ad Skarżysko-Kamienna (DB96),
17–26 VIII 2001 – 1♀, murawa napiaskowa ze szczotlichą siwą – *Coryne-
phorus canescens* (L.) P. B. i wrzosem – *Calluna vulgaris* (L.) SALISB., leg.
T. KOWALSKI; Pasturka ad Pińczów (DA69), 19 VI 1997 – 2♂♂, skarpy pia-
sku, leg. B. WIŚNIEWSKI; Pasturka ad Pińczów (DA69), 19 VI 1997 – 1♂,
leg. W. ŻYŁA; rez. „Grabowiec” (DA79), 12 VII 1996 – 1♀, leg. R. DO-
BOSZ; rez. „Grabowiec” (DA79), 18 VI 1997 – 1♂, 16 VIII 1997 – 1♂,
na murawie napiaskowej na skraju lasu liściastego, leg. B. WIŚNIEWSKI.
- Góry Świętokrzyskie: Cisowsko-Orłowski Park Krajobrazowy – Widełki
(DB92), 17 VI 2004 – 1♀, leg. J. BĄK.
- Wyżyna Lubelska: Poleski Park Narodowy: Kolonia Wola Wereszczyńska,
uroczysko „Szeroki Las” (FC40), 8 VII 2006 – 1♀, na murawie napiasko-
wej z kocankami – *Helichrysum arenarium* (L.) MOENCH, leg. B. WIŚNIEW-
SKI.
- Nizina Sandomierska: Łętowice (DA83), 18 VI 1997 – 1♂, 16 VIII 1997 –
1♀, 14 VI 2004 – 2♀♀ 3♂♂, skraj boru mieszanego, na wydmie śródłado-
wej, leg. B. WIŚNIEWSKI.
- Beskid Zachodni: Skawina (DA13), 26 VII 2003 – 1♀, na *Apiaceae*, leg.
B. WIŚNIEWSKI; Wisła-Malinka (CV59), 31 VII 1996 – 1♂, leg. W. ŻYŁA;
Wisła (CA40), 9 VIII 1996 – 1♀, leg. W. ŻYŁA.

Gatunek nie odróżniany wcześniej od *Chrysis bicolor* LEPELETIER. W Eu-ropie znany z następujących krajów: Belgia, Niemcy, Szwajcaria (Fauna Eu-ropaea Web Service 2004). Gospodarz: *Tachysphex pompiliformis* (Pz.) (Cra-bronidae) (LINSENMAIER 1997).

Chrysis bicolor LEPELETIER, 1806

Gatunek rozpowszechniony w Polsce, choć przynajmniej część opubliko-wanych stanowisk może dotyczyć *Chrysis illigeri* WESMAEL. Podany w pi-śmiennictwie z następujących krain: Pojezierze Mazurskie (KOWALCZYK

1991), Nizina Wielkopolsko-Kujawska (BANASZAK 1980; BANASZAK, KOCHANOWSKI 1994), Nizina Mazowiecka (SKIBIŃSKA 1982; KOWALCZYK 1995; ABRASZEWSKA-KOWALCZYK, KOWALCZYK 2002), Puszcza Białowieńska, Wyżyna Krakowsko-Wieluńska, Beskid Wschodni, Pieniny (BANASZAK 1980), Wyżyna Małopolska, Pobrzeże Bałtyku (KOWALCZYK 1995), Góry Świętokrzyskie (BANASZAK 1980; KOWALCZYK 1990), Podlasie (KUBISZ 1990), Bieszczady (WIŚNIEWSKI 2000).

Stanowiska, na których zostały odłowione okazy zweryfikowane przez autorów:

- Pobrzeże Bałtyku: Wicie (WA94), leg. W. ŻYŁA; Wolin, Wisetka vic. (VV67) leg. R. DOBOSZ.
 - Pojezierze Pomorskie: Tleń (CE14), leg. B. WIŚNIEWSKI.
 - Pojezierze Mazurskie: Sępłaty (DE95), leg. R. DOBOSZ; Suwałki (FE29), leg. W. ŻYŁA; Wigierski Park Narodowy: Gawrych-Ruda (FE38), leg. W. ŻYŁA.
 - Nizina Mazowiecka: Małkinia (ED63), leg. R. DOBOSZ; Kampinoski Park Narodowy: Bromierzyk (DC59), Famułki Brochowskie (DC59), leg. K. SZCZEPKO.
 - Podlasie: otulina Biebrzańskiego Parku Narodowego: Chojnowo (FE01); Mielnik ad Siemiatycze (FD21), leg. J. SAWONIEWICZ.
 - Wyżyna Małopolska: Pasturka ad Pińczów (DA69), leg. R. DOBOSZ; rez. „Góry Pieprzowe” ad Sandomierz (EB51), leg. B. WIŚNIEWSKI.
 - Wyżyna Lubelska: Bełżec (FA78); Józefów vic. (FA49); Poleski Park Narodowy: Załucze Stare (FE49), leg. B. WIŚNIEWSKI.
 - Kotlina Sandomierska: Łętowice (DA83), leg. B. WIŚNIEWSKI.
- Gospodarz: *Dinetus pictus* (FABR.) (Crabronidae) (LINSENMAIER 1997).

SUMMARY

The paper presents records of *Chrysis illigeri* WESMAEL, 1839, a ruby-tailed wasp species new to the fauna of Poland (Hymenoptera: Chrysididae). The species was not separated by many authors from *Ch. bicolor* LEPELETIER, 1806 until recently.

Altogether 200 specimens of the two species were examined. *Chrysis illigeri* was recorded in the following regions of Poland: the Mazurian Lakeland, Mazovian Lowland, Upper Silesia, Kraków-Wieluń Upland, Małopolska Upland, Świętokrzyskie Mountains, Lublin Upland, and Western Beskid. The verified records of *Chrysis bicolor* come from the following regions: the Baltic Coast, Pomeranian and Mazurian Lakelands, Mazovian Lowland, Podlasie, Małopolska Upland, Lublin Upland, and Sandomierz Lowland. Both species seem to be widespread and quite common in the country.

PIŚMIENNICTWO

- ABRASZEWSKA-KOWALCZYK A., KOWALCZYK J. K. 2002: Stawonogi. [W:] ABRASZEWSKA-KOWALCZYK A., KOWALCZYK J. K., HEJDUK J., PRZYBYLSKI M., TUSZEWICKI W. (red.): Świat zwierząt Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego. Mantis, Olsztyn: 44-69.
- BANASZAK J. 1980: Złotolitki Chrysididae. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXVI, **3**: 1-52.
- BANASZAK J., KOCHANOWSKI A. 1994: Records of Chrysididae (Hymenoptera) from western Poland. Zesz. Nauk. WSP w Bydgoszczy, Stud. Przynr., **10**: 7-24.
- CELARY W. 2004: Złotolitkowate (Chrysididae). [W:] BOGDANOWICZ W., CHUDZICKA E., PILIPIUK I., SKIBIŃSKA E. (red.): Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków. MiIZ PAN, Warszawa: 338, 350-351.
- Fauna Europaea Web Service (2004) Fauna Europaea version 1.1, Available online at <http://www.faunaeur.org>.
- LINSENMAIER W. 1997: Die Goldwespen der Schweiz. Veroeffentlichungen aus dem Natur-Museum Luzern, **9**: 1-140.
- KOWALCZYK J. K. 1990: Wybrane rodziny żądłówek (Hymenoptera, Aculeata) Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Fragm. faun., **33** (17): 285-306.
- KOWALCZYK J. K. 1991: Materiały do znajomości żądłówek (Hymenoptera, Aculeata) Puszczy Augustowskiej. Acta Univ. Lodz., Folia zool. anthr., **7**: 115-129.
- KOWALCZYK J. K. 1995: Nowe oraz interesujące Chrysididae (Hymenoptera) w środkowej Polsce. Wiad. entomol., **14** (3): 159-164.
- KUBISZ D. 1990: Nowe dane o występowaniu w Polsce trzech gatunków Chrysididae (Hymenoptera). Wiad. entomol., **9** (3/4): 92.
- NIEHUIS O. 2000: The european species of the *Chrysis ignita* group: revision of the *Chrysis angustula* aggregate (Hymenoptera, Chrysididae). Mitt. Mus. Naturkunde Berlin, Dtsch. entomol. Z., **47**: 181-201.
- NOSKIEWICZ J., PUŁAWSKI W. 1958: Błonkówki – Hymenoptera. Złotolitki – Chrysididae, Cleptidae. Klucze oznacz. Owad. Pol., Warszawa, XXIV, **55-56**: 1-65.
- SKIBIŃSKA E. 1982: Chrysididae (Hymenoptera) of Warsaw and Mazovia. Memorab. zool., **36**: 61-72.
- WIŚNIEWSKI B. 2000: Błonkówki (Hymenoptera) polskich Bieszczadów ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Monogr. Bieszczadzkie, **8**: 145-187.